Speech van partijvoorzitter W. van Velzen, Partijraad 1 juni 1991

Dames en Heren,

Dichtbij mensen

Anderhalve week geleden verscheen een rapport onder de titel 'Politiek dicht bij mensen'. Nu de commissie onder leiding van Jan van Laarhoven met dit rapport zijn karwei af heeft, klinkt het startsein voor de partij-politieke actie in het CDA. Het startsein voor de strijd om meer politieke betrokkenheid, hogere opkomstcijfers en een grotere deelname van leden en kiezers aan de politiek.

Er wordt de laatste tijd veel over geschreven. Alle grote partijen worstelen, in verschillende varianten, met hetzelfde probleem.

De discussie ligt in het verlengde van de Commissie Deetman over staatkundige vernieuwing. D'66 zet de kaarten sterk op het rechtstreeks kiezen van de burgemeester, de minister-president en het houden van referenda. Daarmee richt D'66 het vooral op meer gaan kiezen, op procedures en op het centraal stellen van personen. Ervaringen uit de Verenigde Staten, waar men dit type voorstellen van D'66 grotendeels in de praktijk heeft gebracht, laten zien dat het zo niet beter werkt; in de VS ligt het accent op personen en kan men van alles kiezen; nochtans ligt het opkomstpercentage bij verkiezingen laag.

In het rapport 'politiek dicht bij de mensen' kiest het CDA voor een andere weg. Wij bepleiten een terugdringing van professionalisering, specialismen en bureaucratie in het publieke domein. Wij willen dat de besluitvorming van de overheid politiek inzichtelijker wordt. Wij bepleiten dat helder wordt aangegeven welke keuzen op grond van welke uitgangspunten, visies of doeleinden worden gemaakt. In het politieke debat zal de regering niet alleen beoordeeld moeten worden op haar voornemens, maar vooral op de bereikte resultaten. Het CDA vraagt ook daarom de regering met voortvarendheid te werken aan het beschrijven van de kerntaken van de overheid. Het CDA vraagt ook met kracht het proces van decentralisatie voort te zetten zodat overheidstaken dichter bij de burger worden uitgevoerd. Wij willen dat de rijksoverheid daadwerkelijk in het eigen vlees snijdt; de

grote efficiency-operatie mag geen papieren operatie worden. De afslanking moet verder worden doorgezet. Deregulering, het vereenvoudigen van regelgeving is door Minister Kirsch Ballin weer goed op de rails gezet. Het is daarnaast noodzakelijk het geheel van planningsprocedures, inspraak- en beroepsprocedures goed te bezien op doelmatigheid en slagvaardigheid. Ons gaat het om een overzichtelijk en duidelijk functionerende overheid die

haar keuzen verantwoordt en meer op resultaten wordt beoordeeld. Het CDA te samen met het Wetenschappelijk Instituut komen binnenkort met een nota over de kerntaken van de overheid waarin we deze opvatting verder concretiseren. Evenzeer zijn voor ons belangrijk politici die herkenbaar zijn. Politici die werken vanuit uitgangspunten, waarden en normen van hun partij. En die op deze wijze hun politieke keuzen in gesprek en dialoog verantwoorden aan de bevolking. Geen pragmatische politici, maar herkenbare christen-democratische politici. Dat hebben we benadrukt op ons 10-jarig Congres. Politici die betrokken zijn bij de samenleving; die thema's aan de orde stellen, die bij de leefwereld aansluiten van mensen; politici die ook actief werven voor vraagstukken die verder weg liggen. Wij willen dus een versterking van de politieke rol in de besluitvorming, wij willen de politieke inhoud en keuzen meer centraal stellen en herkenbare politici zien. Daarom vraag ik mij af of het Duitse kiesstelsel voor ons land wel de aangewezen oplossing is of juist leidt tot het centraler stellen van personen in plaats van de inhoud. Ik vertrouw erop dat onze fractie de studie over het Duitse kiesstelsel in bovenstaande geest ter hand neemt.

Als de inhoud meer centraal wordt gesteld dan heb je ook een sterke partij-organisatie nodig. Daarom bestaat het rapport 'dicht bij de mensen’ uit twee delen.

Het eerste gedeelte van het rapport houdt ons een spiegel voor. Een analyse die op de partij in al haar geledingen van toepassing moet zijn.

Ik ben blij dat het tweede deel van dit nieuwe rapport erg concreet is. Het voegt de daad bij het woord. Immers we willen naast discussie ook actie. Daar wordt "wat we vinden" vertaald in "wat we doen". Want geloofwaardigheid krijgt niet alleen gestalte in Haagse berichtgeving. Geloofwaardigheid betekent verantwoording afleggen aan de kiezer, niet weglopen voor je verantwoordelijkheid, je niet

verschuilen achter je ambtenaren, durven te zeggen waar het op staat, nakomen wat je beloofd hebt, je oren te luisteren leggen.

Het rapport met vele tips geeft mij goede hoop dat wij, het CDA, een structurele bijdrage kunnen leveren in het beter betrekken van onze leden en onze kiezers. Dat baseer ik op de wetenschap dat veel afdelingen ook al bewezen hebben op dit terrein veel in huis te hebben.

Politiek Actueel

Gelukkig zijn de hoofdlijnen voor de begroting van 1992 inmiddels vastgesteld.

Er is een invulling gegeven aan de ombuigingen die nodig zijn om de tekorten te beperken, en er zijn een aantal belangrijke stappen genomen om weer meer mensen aan de slag te helpen.

In ons verkiezingsprogram 'Verantwoord Voortbouwen' kiezen we voor twee lijnen, namelijk: continuïteit en vernieuwen. De continuïteit staat voor het vasthouden van de hoofdlijnen van het kabinetsbeleid van Lubbers I en II. Dat wil zeggen werkgelegenheidsgroei; economisch herstelbeleid; terugdringing van het financieringstekort. Vernieuwen staat voor meer zorg voor het milieu, infrastructuur, de veiligheid, betere kwaliteit van onderwijs en gezondheidszorg, bestuurlijke en sociale vernieuwing en een rechtvaardige inkomensverdeling van werkenden en niet-werkenden.

Aanvankelijk leken er grotere financiële mogelijkheden voor het vernieuwingsbeleid. Door de bekende oorzaken zoals de Golfcrisis, de hogere loonontwikkeling en de effecten van de Duitse eenwording heeft de regering een ombuigingspakket moeten ontwikkelen in de orde van grootte van 20 miljard gulden. Een zeer fors bedrag.

Er is dus geen sprake van een overheid die een gat in haar hand heeft, noch van een overheid die de uitgaven niet in de hand heeft. Te vaak wordt het onjuiste beeld gepresenteerd van enerzijds een tekortschietende overheid en van anderzijds burgers, organisaties en bedrijfsleven die hun zaakjes netjes op orde hebben. Vergeten wordt dat de samenleving goed functioneert, omdat de overheid in veel zaken voorziet zoals de infrastructuur, het openbaar vervoer, de wetgeving, het onderwijs, de politie.

De samenleving consumeert deze voorzieningen met graagte. Sommigen rekenen vooral uit waar zij recht op hebben. Het verwachtingspatroon van de burgers wordt gevoed door een beeld van de overheid die verantwoordelijkheden wel zal overnemen. De voorzieningen hebben een prijskaartje en dat wordt wel eens te snel vergeten.

Daartegenover stelt het CDA een verantwoordelijke samenleving, met verantwoordelijke burgers. Minder claimen, meer zelf-doen; meer zelf-reguleren en zelf-financieren. Er is een nieuw evenwicht nodig tussen verantwoordelijkheden van burgers, organisaties, bedrijfsleven en de overheid.

Een nieuw evenwicht tussen rechten en plichten. Dat nieuwe evenwicht heeft zijn effecten op vele terreinen van het overheidsbeleid; meer eigen verantwoordelijkheid voor het wonen, de mobiliteit. Méér eigen bijdrage aan de instandhouding van een schoon milieu. Ik vind het wijs dat het kabinet zorgvuldig te werk gaat. Immers bij de opstelling van de begroting voor 1992, moeten de effecten van dat nieuwe evenwicht worden meegenomen.

De concurrentiepositie van ons land moet ons aller zorg zijn. Immers dat is de vitale bron voor instandhouding van voorzieningen. Investeren in kwaliteit van mensen, meer aandacht voor produktieve investeringen, een goed technologiebeleid, een aan de huidige tijd aangepast onderwijs en beroepsonderwijs, een belangrijke inspanning op het gebied van onderzoeks- en ontwikkelingswerk en het verbeteren van de kwaliteit van de produkten en arbeidsomstandigheden zijn wezenlijke voorwaarden waarop overheid en het bedrijfsleven zich moet richten. Zo kan Nederland de Europese èn Japanse uitdaging aan.

Tegen de achtergrond van de noodzaak ingrijpende maatregelen te nemen, hebben we een kabinet nodig met een breed draagvlak en een grote maatschappelijke inbedding. Dit kabinet moet slagvaardig en met zorgvuldigheid werken aan een beleid gericht op continuïteit en vernieuwing.

Speculaties over een nieuw kabinet, van andere samenstelling, is een leuke bezigheid voor aan de bar. Een kabinetscrisis is slecht voor het land; het lost de problemen niet op. Even dacht ik dat alleen de oppositie hierbij garen zou spinnen. Maar we moeten Van Mierlo de tijd geven om zijn analyses en

vergezichten ook op andere beleidsterreinen te vertalen in concrete voorstellen of zoals het heel treffend in het Volkskrantinterview van 25 mei jl. over D'66 staat: 'In de ogen van menig

buitenstaander is de partij een fraaie etalage, waarin leider Van Mierlo zijn verlokkende kunsten opvoert. Achter hem bevindt zich een lege winkel.'

En de WD, in een permanente leiderschapscrisis, waarbij de huidige trainer al weer angstig kijkt naar de hoofdcoach in het Thialfstadion, wachtend op het moment dat hij weer van de bank wordt gehaald, moet toch ook tijd krijgen voor de nodige transfers.

Dus ophouden met speculeren en doorgaan met een slagvaardig en toekomstgericht beleid. Het CDA wil zich inzetten voor een beleid dat nodig is voor de toekomst van ons land.

Integratie en participatie

Wij hebben de laatste maanden in het CDA gediscussieerd over het onderwerp "integratie en participatie". Waar gaat het om: hoe laten we mensen die aan de kant staan, die op achterstand staan, weer zinvol deelnemen aan die samenleving. Het zinvol betrekken van deze mensen is niet alleen een kwestie van geld. Dat is belangrijk, zeker, maar er is meer dan geld in het leven. Het gaat dan vooral om de vraag wat het leven van mensen zin geeft. Deelnemen, voor vol worden aangezien en je daardoor ook volwaardig kunnen inzetten, dat hoort bij ons mensbeeld. Voor de christen-democratie is dit daarom een hele wezenlijke discussie. Het gaat immers om de invulling van onze ideëen over de verantwoordelijke mens en het

solidariteitsbeginsel. Het gaat hierbij verder om de rol van maatschappelijke organisaties, bedrijven en gemeenten; dus om het goed spreiden van verantwoordelijkheden. Het gaat om het vormgeven van het bijbelse begrip, naastenliefde. Met de resolutie die vandaag aan de orde is, is de zaak niet afgerond. Ik hoop dat u in de komende maanden verder discussieert en nagaat hoe u invulling geeft aan onderdelen van die resolutie in de praktijk. Op de najaarspartijraad in november kunnen we dan desgewenst met nadere toespitsingen komen.

Ik licht een aantal punten toe uit de resolutie.

Bescherming sociaal minimum

De bescherming van het sociaal minimum is een belangrijke voorwaarde voor participatie van mensen die afhankelijk zijn van een uitkering. Het gaat hier om de bodem voor de meest kwetsbaren. Tegelijk erkent de resolutie dat arbeid een belangrijk middel is om deel te nemen aan de samenleving. Daarom moeten we het stelsel van sociale zekerheid zodanig inrichten dat het mensen, waar dat mogelijk is, stimuleert weer deel te nemen aan het arbeidsproces. Tussen die twee punten zit een zekere spanning.

Wat het minimumloon betreft gaat het op de eerste plaats voor mensen met een lage opleidingsgraad om meer kansen. De W.R.R. schat dat er nog veel mogelijkheden zijn voor arbeidsplaatsen voor ongeschoolde krachten, mits de loonkosten omlaag gaan. We moeten dan voor degenen die als alleenverdiener de kost moeten verdienen voor één huishouden iets extra's doen. Het nieuwe rapport 'Individualisering en Draagkracht' dat onder leiding van Lou de Graaf is vervaardigd, pleit voor een bevriezing van het minimumloon en een toeslag voor deze alleenverdiener. Een zeer belangrijk voorstel, het is de moeite waard de voors en tegens hiervan goed te bestuderen. Het partijbestuur zal dit eind juni doen.

De resolutie besteedt eveneens aandacht aan de WAO. Wist u dat van het aantal WAO-ers 9% tussen de 15 en 24 jaar is met een uitzicht om nog zo'n 40 jaar in de WAO te blijven? Daarom moeten we er alles aan doen om deze jongeren weer te integreren in het arbeidsproces. Maar dat geldt ook voor de 'andere' WAO-ers. Daarbij dient ook een op-maat-benadering te worden toegepast. Dit te bereiken vraagt op korte termijn fundamentele en ingrijpende maatregelen. Mede op basis van het advies van de SER kan de regering zo snel mogelijk na 12 juli met plannen komen. Laat ik hier nog eens duidelijk stellen dat niemand van het CDA afschaffing van de WAO bepleit. Dat laat onverlet de noodzaak van een principiële discussie over de verantwoordelijkheden van de werknemer en werkgever in deze; wat je collectief en individueel regelt; wat uniform geldt en waar differentiatie noodzakelijk is. Zo'n discussie mag niet achterwege blijven juist in het belang van de WAO-er zelve, vanwege het beperken van nieuwe intreders in de WAO en vanwege de noodzaak tot verdere beperking van de

premiehoogte. Immers daling van de loonkosten en lastendruk zijn belangrijke bijdragen tot groei van werkgelegenheid.

De resolutie richt zich in belangrijke mate op het inzetten van groepen etnische minderheden. Ook zij verdienen een volwaardige plek in onze samenleving. Dat kun je vooral aanpakken in het onderwijs. Met name het bijzonder onderwijs kan hierbij goede diensten vervullen. Onze bijzondere scholen zijn gebouwd vanuit het idee van ruimte voor eigen overtuiging. Dat geldt voor alle, ik herhaal, alle levensovertuigingen. Maar juist van deze scholen mag een extra bijdrage verwacht worden als het gaat om de kansen voor de tweede en derde generatie uit etnische minderheden. Ik geef slechts enkele voorbeelden uit de resolutie. Ik hoop dat we vandaag een verdere bijdrage kunnen leveren in deze zo belangrijke discussie. In elk geval mag ik constateren dat we er als CDA in geslaagd zijn een samenhangende visie op dit terrein te geven.

Individualisering en draagkracht

De werkgroep De Graaf heeft zich, op verzoek van het partijbestuur, bezig gehouden met de gevolgen van een paar belangrijke trends die zich in de samenleving voordoen. In de eerste plaats de toename van het aantal alleenstaanden. Voorts is er sprake van een andere rolverdeling in huishoudens. Beide partners werken steeds meer zowel buitens- als binnenshuis. Mensen willen hun talenten ontplooien en willen een rolverdeling op basis van gelijkwaardigheid. Zo worden zij steeds minder afhankelijk van elkaar. Dat is een prima zaak. Tegelijkertijd vindt het CDA principieel dat de mens zich ontplooit in relatie tot anderen. We leven immers niet alleen voor onszelf, maar in verantwoordelijkheid voor elkaar. Vanuit die opvatting geven we invulling aan het uitgangspunt van solidariteit.

Op dit punt onderscheidt het CDA zich bijvoorbeeld principieel van D'66, die uitgaat van het zogenaamde ’alleen-op-de-wereld gevoel'. Voorzover er sprake is van mensen die duurzaam met elkaar samenleven en waar slechts één inkomen is, zijn voor hen die lasten zwaarder dan bij tweeverdieners. We spreken dan over de zogenaamde huishoudensdraagkracl.it. Dat moet zijn gevolg hebben voor ons belastingsstelsel, en het stelsel van sociale zekerheid. De voorstellen van L. de Graaf zijn van groot belang voor de laagste inkomensgroepen. Ook binnen de PvdA maakt men zich op over

dit vraagstuk na te denken. De eerste reacties stellen mij niet gerust. Ik ga er van uit dat de PvdA zijn traditie en afkomst niet zal verraden en dat Wim Kok primair zal kiezen voor solidariteit,

huishoudensdraagkracht en een rechtvaardige behandeling van de één- en tweeverdiener.

Agenda partijraad

Eduardo Frei

Als we spreken over solidariteit is dat niet alleen binnen de eigen grenzen. Die reikt ook ver over onze grenzen heen. Op deze partijraad besteden we daar ruimschoots aandacht aan. Ik citeer Prins Claus in zijn toespraak onlangs op de SID-conferentie in Amsterdam. "We moeten het belang erkennen van internationale samenwerking, gebaseerd op solidariteit. Solidariteit met de huidige en toekomstige generaties kunnen we niet beschouwen als een keuze, maar als een absolute noodzaak."

De onlangs opgerichte stichting voor internationale solidariteit Eduardo Frei organiseert tijdens deze partijraad een startmanifestatie met als thema democratisering in Latijns-Amerika. Vanuit dit gebied zijn er vandaag een aantal belangrijke gasten.

Daarnaast hebben we nog twee andere belangrijke bijeenkomsten namelijk één over het Nederlands voorzitterschap en één over landbouw en milieu. Ik hoef beide onderwerpen niet verder in te leiden. Deze Partijraad biedt dus elk wat wils.

Ontwikkelingssamenwerking

Wij hebben als CDA een goede naam hoog te houden op dit punt. Onze solidariteit met de Derde Wereld is niet van gisteren. Het vloeit logisch voort uit onze evangelische beginselen. In dat kader zullen we dan ook de resolutie over ontwikkelingssamenwerking bespreken.

In de afgelopen anderhalf jaar, ja in de afgelopen maanden hebben zich op twee fronten duidelijk nieuwe vragen, nieuwe claims op de overheidsfinanciën aangediend. Op de eerste plaats is het aantal mensen, dat uit arme landen, vooral uit de ontwikkelingslanden, zich bij ons meldt met de vraag om hier tijdelijk of definitief een tehuis, bescherming, onderdak krijgen gigantisch gestegen. En dan is er

nog die andere vraag, waar we bij de opstelling van ons Programma nog niet van konden dromen, de vraag uit Midden- en Oost Europa. De vraag naar een uitgestoken hand, om de nieuwe vrijheid een kans te geven, om de mensen die bijna een halve eeuw onderdrukt zijn tenminste het uitzicht te geven, dat de straf van de onderdrukking zich niet voortzet in nog lange jaren van armoede. Een armoede, die, dat blijkt nu wel, veel groter is, dan we eerst hadden gedacht en dan de dikwijls vervalste communistische statistieken ons lieten geloven. Een vraag om grootscheepse hulp voor wederopbouw, voor milieuherstel, voor versterking van het maatschappelijk democratiseringsproces, maar ook voor onmiddelijke armoedebesrijding, overlevingshulp soms.

Solidariteit met arme mensen, met vluchtelingen hier, met mensen in nood, ook met wat de andere kant van Europa was. Maar die vraag komt bovenop de bestaande vraag van arme mensen en arme volken uit de ontwikkelingswereld. Er is, laat ik het in alle duidelijkheid zeggen, voor het CDA geen enkele reden om zijn inzet en traditie voor de echt zwakken, voor de armsten vooral, af te vlakken.

Dat is een ijkpunt van ons beleid geweest en daar mag men ons aan houden.

Maar juist daarom past ons zorgvuldigheid, afwegingen maken, keuzes doen, soms pijnlijke. Het nieuws uit de ontwikkelingslanden is niet alleen maar slecht: er zijn ook landen, die mede dankzij de hulp in de afgelopen jaren een snelle groei hebben doorgemaakt. Het moet helaas gezegd worden, er zijn ook landen, die hulp blijven vragen, terwijl het eigen geld in onevenredige mate in bewapening wordt gestoken. Daar moeten wij de ogen niet voor sluiten, evenmin als we de ogen sluiten voor het gegeven, dat in absolute zin in de ontwikkelingslanden de armoede toeneemt. Daarom wordt in de resolutie van het Dagelijks Bestuur voorgesteld om al die verschillende beroepen op solidariteit vanuit het buitenland eens op een rijtje te zetten, en af te wegen, en ook om aan de orde te stellen, of met het huidige systeem van ontwikkelingssamenwerking wel optimaal op het eigen vermogen van de mensen om zich te ontwikkelen wordt ingespeeld. Ook daar is vermaatschappelijking noodzakelijk.

En daarom zijn we blij, dat de regering dezer dagen met maatregelen komt om de behandelingsprocedures van asielzoekers te versnellen.

Wij wensen dat een asielprocedure binnen één jaar wordt afgehandeld. Het resultaat van zo'n procedure moet dan ook daadwerkelijk worden uitgevoerd. Als het antwoord neen is, moet er tot daadwerkelijke uitzetting worden overgegaan.

Dit willen we omdat alleen op die wijze er ruimte blijft voor de asielzoekers en vluchtelingen die met goede gronden naar ons land komen en om te vermijden dat de illegalen, door aan de rand van onze samenleving te moeten leven, steeds verder verpauperen. Wij pleiten voor een versterking van de uitzettingscapaciteit van de politie. De marechaussee zou in een te vormen landelijke dienst hieraan bijstand kunnen verlenen. Ik hoop dat het kabinet hiertoe spoedig besluit.

Het spreekt voor zich dat onze ontwikkelingsinspanningen ten behoeve van andere landen op peil blijven. Op één punt na staat het CDJA achter deze nu voorliggende gewijzigde DB-resolutie. Het CDJA prijs ik voor hun inzet voor de allerarmsten.

CDA/EVP

Het belang van de Europese eenwording vraag om een versterking van de Europese partijvorming; om partijen, die een duidelijk profiel hebben. Die staan voor de grote denkrichtingen in Europa. Die sterke politieke stromingen zullen er namelijk voor zorgen dat Europa niet meer een zaak is van deelbelangen, verdeeld over de oude landen, maar een zaak van politieke denkrichtingen, van levensovertuiging en van democratisch draagvlak. Die stevige wortels hebben in de samenleving. De Christen-democraten in Europa, de Europese Volkspartij, hebben hierin een goed voorbeeld gegeven de laatste jaren. Als geen andere politieke stroming zijn zij erin geslaagd een duidelijke, geïnspireerde Europese beweging te vormen. We staan voor moeilijke overwegingen, want de christen-democratie in Europa is veelkleurig. Wat in het ene land geldt als een behoudende beweging, geldt in het andere land als progressief. Daarom is het belangrijk dat er een beginselprogram met christen-democratische uitgangspunten komt voor de EVP. Daarnaast dat er een wetenschappelijk instituut van de EVP komt. Ook zijn er scherpe toetredingskriteria geformuleerd, die er tot nu toe niet waren. Wat betreft het verzoek van de Britse Conservatieven tot toetreding tot de fractie van de EVP is besloten dat eerst een overlegcomité uit beide fracties op een achttal fundamentele beleidsterreinen nagaat waar

verschillen en overeenkomsten liggen. De resultaten zullen begin 1992 worden voorgelegd aan het politiek bureau van de EVP. Indien het tot een vorm van gestructureerde samenwerking komt tussen beide fracties dan zal deze duren tot mei 1994. Daarna wordt wederom bezien of de samenwerking wordt voortgezet.

Ik hecht er aan te benadrukken dat de Britse Conservatieven zich willen aansluiten bij het Christen-democratisch gedachtengoed en niet omgekeerd. In Engeland zien we op dit moment een versnelde wijziging van het beleid van Major, waarbij op zeer veel terreinen een grote breuk ontstaat met het beleid van Thatcher.

Het CDA zal een uiterste inzet plegen om het christen-democratisch karakter van de EVP verder te versterken.

Slot

We staan aan het begin van een interessante en intensieve Partijraad. Belangrijker nog, we staan aan het begin van een aantal belangrijke klussen die we als CDA in de komende jaren willen opknappen. Je vraagt je als actief lid van deze partij wel eens af, wanneer houdt het nu eens op, we hebben nog nauwelijks de statenverkiezingen achter de rug, wanneer is er eens even rust. Ik constateer dat rust roest! Uiteraard hebben we een paar weken genoten van de goede resultaten die de Statenverkiezingen en de Eerste Kamersamenstelling hebben opgeleverd. We hebben het niveau van de vorige Statenverkiezingen vrijwel kunnen vasthouden. We zijn in elf van de twaalf colleges opnieuw vertegenwoordigd. Ik prijs onze mensen, die voor zover ik dat kan nagaan een samenwerkingsgezinde houding hebben gekozen bij de onderhandelingen voor de statencolleges. Dat kan niet van alle deelnemende partijen worden gezegd. Wij vragen onze mensen in de staten nadrukkelijk aandacht te besteden aan de pluriformiteit en identiteit op provinciaal niveau.

Een zwaar seizoen staat voor de deur. Het CDA is bezig met een systematische lijn; als regering en fractie met continuïteit en vernieuwing; als partij met de verantwoordelijke samenleving, de bestuurlijke vernieuwing en het brengen van de politiek dicht bij de mensen. De partij bruist van

activiteiten en van ideëen. Dat is goed, zeker als je in het hart van de samenleving wilt staan en verantwoordelijkheid op je wilt nemen.

Ruud Lubbers sprak vorige week bij de herdenking van 100 jaar Rerum Novarum dat we opnieuw in deze jaren de 'sociale kwestie' aan de orde moeten stellen. Politici en de politiek hebben daarmee een belangrijke agenda. Het oplossen van deze problemen en de mensen daarbij betrekken worden onze hoofdopgaven. Dat doen we samen. De politiek is niet uit; de politiek behoeft een nieuw vuur. Wij, het CDA, zullen geïnspireerd door onze beginselen, hieraan actief werken.

De jaren negentig vragen om geïnspireerde en betrokken politiek.

De jaren negentig vragen om daadkrachtige en slagvaardige politiek.

De jaren negentig vragen om nieuwe oriëntaties op de steeds sneller veranderende toekomst.

Want, wat in de jaren zeventig en tachtig sociaal heette, bestuurlijk verantwoord leek of goed voor het milieu was, is dat morgen niet automatisch meer.

De jaren negentig vragen om een sterk CDA als stabiele, herkenbare en constructieve coalitiepartner. Om een identiteitsbewuste inbreng in de Europese Volkspartij. Voor een politiek dicht bij mensen; niet alleen in Nederland en West-Europa, maar ook over grenzen heen.

Dat is een grote taak voor kleine mensen.

Ik ben er van overtuigd.

Met de inspiratie van onze grondslag en de motivatie van onze beweging, onze leden en kiezers, kunnen wij die taak aan.

Bouwen wij, ook vandaag, in die geest, aan deze opdracht.

Dankuwel.